

Szilvási László

Multimédiás oktatóprogram a szociológia oktatásának segítéséhez

Doktori (PhD) értekezés

Univerzita Konštantína Filozofa Pedagogická Fakulta

Nitra, 2000.

1. Az értekezés kutatási feladatai és tudományos előzményei

Pedagógiai, technikai értelemben adott a lehetőség, hogy kihasználjuk a számítógép magas szintű integráló-, szervező- és vezérlőképességét. Ez pedig új oktatási, pedagógiai kihívást jelent. Meg kell tanulnunk értelmesen adaptálni és jól felhasználni a kifejlesztett médiumokat és technológiai rendszereket. Információs társadalommá válás folyamata előrevetíti olyan globális képességeknek a szükségességét, mint az eligazodás (navigáció), az értékelés és a hatékony kommunikáció. A diák számára lehetőség nyílik saját tempója, elképzelései és elvárásai szerint tanulni. A pedagógus közvetett résztvevőjévé válik a kommunikációnak. A tartalmi megújulás további lényegi eleme a szakmacsoportos képzés, ezért a taneszközfejlesztés során elsősorban a nagyobb szakmai blokkok számára felhasználható taneszközürendszerek fejlesztése, honosítása, adaptációja a cél.

Magyarországon nagy intenzitással jelent meg a tanárképzésben a taneszköz-alkalmazás és az ehhez kapcsolódó informatikai megközelítésű oktatástechnológia. Szakmai érdeklődésem területe a szociológia, ezen belül kutatásommal kapcsolódtam az országos elitkutatáshoz. Az egyházi elit kutatásának területén járultam hozzá eredményeimmel a két világháború közötti elit társadalmi, gazdasági, kulturális szerepének megismeréséhez az ország életében.

Kutatómunkám eredményét szükségesnek tartom beépíteni az Eszterházy Károly Főiskola szociálpedagógia szakos hallgatóinak társadalomtudományi tantervébe.

Hallgatóink közel húsz éve tanulják a szociológia diszciplínáját. A képzésben az első félévben kerül sor a Magyar társadalom szerkezete c. tárgy

oktatására. A tárgy keretén belül áttekintjük a nemzetközi struktúra- és rétegződés kutatás eredményeit. Ismertetjük az egymásnak feszülő elméleteket.

A rétegződés fogalma viszonylag jól tanítható, mert az egyes szerzők közötti árnyalati különbségek viszonylag jól kitapinthatók.

A megértés és tárgy iránti motiváció további fokozása keltette fel a figyelmemet a multimédiás programok iránt. A technikai eszközök által biztosított új perspektívák segíthetik a tananyagban való tájékozódást hallgatóink részére.

A fejlődés-lélektani kutatások azt bizonyítják, hogy a fiatal korosztály vonzódik a számítógépekhez, szívesen szerez ismereteket, információkat ezeken a rendszereken keresztül.

A számítógéppel segített multimédiás programok lehetőséget biztosítanak arra, hogy a felhasználó többirányú információt kapjon, s ez érzékleti apparátusán keresztül komplex ismeretek kialakulásához vezet.

A program, a dolgozat célja az ismeretek interaktív feldolgozása, a saját tudati szférának legjobban megfelelő struktúra kialakítása, a közvetített tudásanyagnak, a már korábban kialakított struktúrákba történő beillesztése.

A multimédia alkalmazásának didaktikai, nevelési, pszichológiai és oktatástechnológiai konzekvenciáit figyelembe kell venni a tananyag feldolgozásánál.

A disszertáció első részében az elektronikus tanulás forradalmát mutatom be, amely véleményem szerint kényszerítő erővel hat az oktatás minden szereplőjére. A témát illetően a sokszereplős környezetből elsősorban a diákok és a tanárok szerepváltozása érdekel. Igyekszem interpretálni a multimédiás oktatóprogramok didaktikáját, pszichológiáját, pedagógiáját. Feladatnak tekintettünk egy olyan célstruktúra kialakítását, amely a felhasznált, felhasználandó médián keresztül biztosítja a tantárgyspecifikus célokat is.

A dolgozat második részében közlöm az egri egyházmegyei elit 1919–45-ig a kutatás teljes anyagát az ehhez kapcsolódó mellékletekkel.

A dolgozat célja, egy olyan komplex oktatóprogram kidolgozása, amelynek médiuma a multimédiás CD-ROM. A kutatás anyagához CD-ROM-on nyert feldolgozást Eger város korszakbeli történetéhez kapcsolódó kép-, foto-, film-, hanganyag.

1.1 A multimédiás módszerválasztás indoklása

A tanulás tárgyaként a deklaratív tudás mellett a procedurális tudás és a kontextuális tudás lép az érdeklődés előterébe. A hangsúly eltolódik a tárgyi tudástól a kognitív képességek és stratégiák megszerzésére. (Csoma 1985).

Az oktatáspszichológia bebizonyította, hogy a képi információk lényegesen jobban feldolgozhatók, mint a szövegesek, és hogy az együttes, egymást kiegészítő szöveges és képi megjelenítés jobb emlékező-teljesítményhez vezet (Atkinson 1994).

A korszerű képzés szempontjából alapvető feladat a tanulási környezet biztosítása. A jobb tanár-diák arány elérése és az oktatással töltött idő felszabadítása csak intenzív munkabefektetés árán, többéves periódus után érhető el. Az interaktív számítógépes tanítóprogram fejlesztése el kell jusson odáig, hogy anyagilag kompenzálható, jogi oldalomban részesülő termék jön létre. A hallgató az oktatóprogram segítségével lehetőséget kap arra is, hogy kísérletezzon: megtervezze, megszervezze saját tanulását. Ellenőrizheti saját tudásszintjét is.

A számítógép, a CD-ROM adatbankként is tud működni. A tananyag adatbankját hatékonyan lehet használni más, a témához kapcsolódó tárgyak tanítása esetén is. A tanulási folyamat zárt módszerrel kezdődik, és változatosabb módszerek irányába folytatódik. Ezt akkor érhetjük el, ha a tananyagot nem csupán a tudomány logikája szerint, hanem a hallgatók szempontjait is figyelembe véve dolgozzuk fel.

Az interaktív multimédiás eszközök az egységes kezelő és megjelenítő forma miatt egyszerűen kezelhetők. Az információk digitalizáltan állnak rendelkezésre ugyan, de ez nem jelenti azt, hogy a tankönyveket, szakkönyveket tudjuk nélkülözni az oktatásból. A könyvtár nem veszíti el központi szerepét, csak tartalmában módosult feladatokat kell megoldania, funkciókat kell ellátnia.

2. A multimédiás fejlesztés-kutatás tartalma

A számítógépekkel történő kommunikálás során egy új integráló elem, egy globális médium jelenik meg az eddig elkülönülten működő tömegkommunikációs rendszerek változatos világában.

A „hipertanulás” fogalmat Perelman 1992-ben megjelenő könyve tette ismertté. A tanulás új modellje összetett rendszerként jelenik meg:

- a) intelligens környezet,
- b) hálózati kommunikációs infrastruktúra,
- c) hipermédia eszközök,
- d) agyműködés kognitív megértése.

Ez a tanulás a lineáris szövegértelmezéssel szemben többirányú egyéni választások alapján történő, kevésbé determinált hálózati haladást tesz lehetővé.

2.1 Multimédiás oktatóanyag célja

A klasszikus oktatási módszerekkel szemben az utóbbi időkig a fejlett országokban az a felfogás uralkodott, mely szerint a technika adta támogatást az oktatás minőségi és nem a mennyiségi fejlesztésére használják fel.

A korszerű oktatásban hangsúlyossá válik a hallgatók önálló ismeretszerzésének támogatása. Ehhez biztosítani kell az adekvát tanulási környezetet

is: oktatási médiumok, önálló tanulásra alkalmas hely, szupervízió biztosítása a tanár és diák számára.

Hipotézis: A magyar társadalom szerkezete c. tárgy oktatásához és megértéséhez jól felhasználhatók azok a kutatási eredmények, amelyek az országos elitkutatáshoz kapcsolódóan az Egri egyházmegyei elit szerepét tisztázza 1919–45 között Eger város társadalmi, kulturális, gazdasági életében.

H1: A multimédiás oktatóprogram kedvezőbb lehetőséget biztosít a tananyaghoz kapcsolódó tények, adatok elsajátításához.

H2: A multimédiás oktatóprogram jobb eredményeket biztosít a témához kapcsolódó folyamatok, tendenciák, elvek megértésében.

H3: Az oktatóprogram kedvező irányban változtatja meg a tanulók attitűdjeit a tárggyal kapcsolatban

A rétegződés sokdimenziós megközelítésére nyílik hallgatóinknak betekinteni oda, ahol a primer társadalmi különbségek dimenziókba rendeződnek. Érzékelhető módon bizonyítjuk Weber (1918) és Lenski (1966) által bizonyított tény, hogy az előnyök és hátrányok spontán módon vonzzák egymást.

Az EKF Pszichológia Tanszékének számítógépekkel való ellátottsága lehetőséget biztosít arra, hogy az oktatóprogram CD-ROM-ra feldolgozva a kutatás teljes anyagát, a hallgatóink többirányú információt kapjanak. A kutatási anyaghoz CD-ROM-on nyer feldolgozást a témához kapcsolódó korabeli képanyag, filmfelvétel és hanganyag.

2.2 Az oktatóprogram értékelése

Az elitkutatás anyagára épülő oktatóprogram hatékonyságát három ismérv változásával kívánjuk mérni:

tényanyagok a témakörből,
fogalmak, elvek, tendenciák ismeretét,
a tananyaggal kapcsolatos attitűdváltozást.

Tényanyagok a témakörből:

- lakosság vallás szerinti megoszlása,
- lakosság anyanyelv szerinti megoszlása,
- egyházi birtokok 1930-ban,
- ki irányítja az aktív politikai életet az egyház részéről 1920–30 között, stb.

Fogalmak, elvek, tendenciák ismerete:

- kit nevezünk klerikusnak
- elitképzés változói, karriertípusok
- a gazdasági életben szereplés tendenciái
- az alkotói tevékenység tendenciái stb.

A tananyaggal kapcsolatos attitűdváltozás

A mérés feladata, hogy információkat kapjunk a vizuális elemekről, szöveges részekről és a mozgókép formanyelvi sajátosságairól.

Adatfelvételünk teljes körű, mert kiterjed minden hallgatói csoportra, akiknél a tantárgy oktatásra kerül.

A kikérdezés önkitöltős adatfelvételi lapok segítségével történik. Módszertanilag a TAR ciklus követelményinek akarunk megfelelni. Teach – tanítsd meg az anyagot, Asses – mérd fel, hogy jól tanítottad-e meg? Respond – a megtanulás fokának megfelelően irányítsd a tanulót.

Az ellenőrzés folyamatában figyelembe vesszük a következőket

Dialektikus logika módszerét illetően

- a szervezés kezdőpontjának a kijelölése,
- a többi konkrét módszer alkalmazásánál a valósághűség biztosítása,
- az elkészült új rendszer ellenőrzésére használjuk.

Az *analízis módszere* segítségével szétszedjük a rendszert részekre. A vizsgálatnál megkülönböztethető részeket, értelmes részeket, egységeket kell kapni.

Ezután a legkisebb összetevőket a *fekete doboz módszerével* vizsgáljuk. Ezen egységekre mint bemenetekre hatásokat adunk, és azt vizsgáljuk, hogy ezekre a hatásokra hogyan reagálnak, milyen kimeneteket bocsátanak ki.

Az *analógiák módszerének* használata abban áll, hogy az egyes konkrét vizsgálatoknál felhasználjuk múltbeli tapasztalatainkat.

2.3 A multimédiás program tervezésének folyamata

A tervezés szakasza az ötlettől a szinopszison át a forgatókönyvírásig terjed. Ebben a részben kerül eldöntésre, hogy a multimédia-e a legjobb, leghatékonyabb, leggazdaságosabb médium-e erre a célra.

Az információhordozók elkészítésének tervezési folyamata az alábbi folyamatábra szerint történt (Elekné és mtsai 1998).

Témaválasztás → Cél- és tananyagelemzés → Információhordozó (médium) kiválasztása → Információhordozó elkészítése (forgatókönyvek, gyártás) → Kipróbálás, értékelés → Végző formába öntés.

Forrásanyagként saját kutatásom anyagát: Az Egri egyházmegyei elit 1919–45-ig. Az egyházmegyei elit kulturális, társadalmi, gazdasági szerepe Eger város életében.

A cél- és tananyagelemzés fázisában meghatározásra kerültek a szakmai és didaktikai célok. Pedagógiai, pszichológiai, szociológiai célok egyeztetése szükséges ahhoz, hogy a tantervi követelményeket pedagógiai és pszichológiai feltételek figyelembevételével valósítsam meg

Az oktatóprogram hordozójaként a CD-ROM kiválasztása felelt meg legjobban az integrált célrendszernek. Ezt követően össze kellett gyűjteni

mindazokat a fotókat, képeket, filmeket, animációkat, amelyek Eger várost jellemezték 1919–45 között.

Figyelembe vettük az egyes médiumok kommunikatív hatékonyságát, műfaji sajátosságait. Digitalizálás után alkalmassá tettük az egyes médiumokat a számítógépes feldolgozásra.

Ezt a folyamatot követte a sokféle információs médium és a kutatás alapját képező szöveg, táblázatok integratív feldolgozása, strukturálása, az előrehaladási navigáció megtervezése.

Az utolsó szakaszban a kipróbálás során szembesültünk azzal, hogy a végtermék, az elkészített oktatóprogram mennyiben felel meg az elvárásoknak.

2.4. Multimédiás oktatóprogram hatásvizsgálatának összegző eredményei

Vizsgálatunkat az első évfolyamos levelező tagozatos hallgatók alapbázisán hajtottuk végre. Az évfolyam magas létszáma miatt jelenleg is két csoportra bontva folyik az oktatás. A hallgatók szétválasztását a csoport magas létszáma indokolta. A szétválasztást véletlenszerűen hajtottuk végre az első félév után. A véletlenszerű szétválasztás eredménye megmutatkozott a tanulmányi eredményekben, a csoportok tanulmányi átlaga közel azonos. A két csoport létszáma is közel azonos 57, illetve 52 fő.

Az 57-es létszámú csoportban a hagyományos módon oktattam a magyar társadalom szerkezete c. tárgyat (kontrollcsoport), a kisebb létszámú 52 fős csoportnál használtam a multimédiás oktatóprogramot (kísérleti csoport).

Abból a feltételezésből indultam ki, hogy a tananyag elsajátítása, a fogalmak, folyamatok megértése az oktatóprogram alkalmazása esetén könnyebb, eredményesebb. Feltételezésem vizsgálatához a tananyagban szereplő fogalmakat empirikusan mérhető fogalommá alakítottam (operacionalizálás). Kerestem ezután olyan matematikai statisztikai módszert, amelynek segítségével hipotézisemet bizonyítani tudtam (modellválasztás).

Hipotézisvizsgálat során a szórásokra vonatkozó Fischer-próbát alkalmaztam 99,8%-os becslési jósággal. Az átlagok jellemzésére a variációs koefficiens nagyságát vettem figyelembe. Hipotézisvizsgálatot végeztem az átlagokra vonatkoztatva is. Tekintve, hogy nem volt ismert az alapsokaság egészének szórása ezért a Student „t” próbát alkalmaztam.

A kérdőívek kitöltése után az alábbi eredményekre jutottam.

Kérdőív a tényszerű ismeretek felmérésére

	Kontrollcsoport	Kísérleti csoport
elemszám	57	52
átlag	14,93	17,69
minimum	3	9
maximum	24	24
szórás	4,57	3,6
≤ 12	18	4
≤ 12 (%)	31%	8%
≥ 20	9	11
≥ 20 (%)	16%	31%

A kontrollcsoport esetében kapott átlagpontszám rosszul jellemzi a sokaságot, mert a V (variációs koefficiens) nagyobb, mint 20%, $V_{kont}=30,61\%$.

A kontrollcsoport eredményei szélsőségesek, ezt jellemzi egyértelműen a nagyobb szórás is.

A kísérleti csoport tudása harmonikusabb – kisebb a szórás –, a maximum és a minimum között kisebb az eltérés, mint a kontrollcsoport esetében. Hipotézisünket a szórásokra elvégzett Fischer-próba alapján, 99,8%-os kétoldali jósággal fenntarthatjuk.

Tényszerű ismeretek vonatkozásában a multimédiás oktatóprogramot használók nagyobb tárgyi tudásra tettek szert a kontroll csoporthoz viszonyítva, akik a hagyományos előadás és önálló tanulás útján sajátították el a tananyagot. Ezt az átlagokra elvégzett „t” próba is igazolja.

Kérdőív a fogalmak, elvek, tendenciák ismeretének felméréséhez

	Kontrollcsoport	Kísérleti csoport
elemszám	57	52
átlag	14,61	18,55
minimum	1	12
maximum	23	23
szórás	4,67	2,82
≤ 10	11	0
≤ 10 (%)	19%	0%
≥ 20	6	23
≥ 20 (%)	15%	45%

Lényegesen szélsőségesebb eredményeket kaptunk az első kérdőívhez viszonyítva. A kontrollcsoportnál számított átlag segítségével számított variációs koefficiens 31,96%-ot eredményezett. Az átlag rendkívül rosszul jellemzi a sokaságot.

A kísérleti és kontrollcsoport átlagértéke és szórása közötti jelentős különbség miatt a két csoport a Fischer-próba alapján már nem ugyanolyan szórású alapsokaságból származik. Az oktatóprogramot használók olyan minőségi változáson mentek keresztül, hogy összehasonlíthatatlanná váltak a kontroll csoport tagjaival.

Szociológiai értelemben ezek az összefüggések globálisan magyarázhatók. Pszichológiai értelemben számos finomabb összefüggés nehezen válaszolható meg. Lineáris regresszió segítségével lehetne arra következtetni, hogy milyen személyiségjegyek magyarázzák a tanulás hatékonyságának ilyen mértékű alakulását. Ez a felmérés talán egy pszichológiai témájú dolgozatnak lehetne a célkitűzése.

3 Az egyházi elite vonatkozó kutatások eredményei, az oktató-program tartalma

3.1 A kutatás ismertetése

Hipotézis: Az elitkutatásnak és vizsgálatnak csak úgy van értelme, ha ennek függvényében egy adott korszakon belül uralmi, hatalmi viszonyokat vizsgál. Az elit részvételi fokát, hatékonyságát, minőségét vizsgáljuk az adott korszakban.

Az elit hatalmával és természetével kapcsolatos igazság nem valamiféle titok, amelyet csak a beavatottak ismernek fel, de akik nem beszélnek róla. Ezek az emberek a legkülönbébb módon gondolkoznak afelől, hogy milyen szerepet töltenek be ők az események és döntések rendjében. Sokszor nincsenek tisztában szerepükkel, és még gyakrabban hagyják, hogy félelmeik és várakozásaik befolyásolják tulajdon hatalmuk helyes értékelését. Az emberek hajlamosak arra, hogy bármilyen nagy tényleges hatalommal rendelkeznek is, annak megfelelő tudatosítása helyett nagyobb fontosságot tulajdonítsanak az ellenkezésnek, amelyet hatalmuk gyakorlása másokban kivált.

A szereplők öntudata csak egyike azon forrásoknak, amelyeket a magasabb körök megértéséhez vizsgálni kell. Az elit és történelmi események között, ezeket összekapcsolva, ott állnak a modern társadalom alapvető fontosságú szervezetei.

A hatalom eszközeit a gazdaság, az állam, a hadsereg hierarchiái alkotják, és ezek ma az emberi történelemben sohasem tapasztalt jelentőséggel bírnak. Az egyházi elit kapcsolódik nem egy vonatkozásban konkrét személyi vonatkozásban is, és funkcionális átfedésben is a politikai, gazdasági, kulturális, katonai elithez.

A *politikai elit*hez való kapcsolódás fontos terepuma a végrehajtó hatalom, a kormányzati pozíciókban való részesülés. Ennek területe a kutatásom vonatkozásában a vármegyei-városi testületek munkájában való részvétel.

A hatalomgyakorlás szférájánál maradva a korszak *katonai elitje* a többiekhez képest leginkább hasonlítható az egyházi elithez, akár státusz, akár cím és rang, akár vagyoni állapot és iskolai végzettség tekintetében. E két öntörvényű és zárt elit között összefonódás lényegileg nincs. Elit szinten összefonódás vagy kapcsolat csak a tábori püspök esetében tételezhető fel, aki egyben tábornoki fizetést húz.

További kérdés az egyházi elit és a *gazdasági elit* kapcsolódása. A katolikus egyházban az egyházi személyek kettős tulajdonbírású és jövedelmű emberek: lehetett magánvagyonuk és jövedelmük is. Ennek feltárása, felmérése szinte lehetetlen. Sokkal jellemzőbb a javadalommal és stallummal való rendelkezés, ami nem birtoklást, hanem közcélú kötött birtok javadalmának és jövedelmével való korlátozott rendelkezés. Ezért az egyházi nagyjavadalmasok nem személyükben, hanem stallumuknál fogva képezhetik a gazdasági elit részét.

Ennél is bonyolultabb kérdést jelent az egyháziak részvétele az ún. *kulturális vagy tudományos elitben*. A kulturális és tudományos teljesítmény nem feltétlenül esik egybe a pozícióval.

Az egyházi elit tagjai ab ovo egyetemi, főiskolai végzettségűek, mert nemcsak az egyházi elit, hanem a klerikus lét előfeltételei ez egyben. Szintén természetes a doktori fokozat és egy vagy két idegen nyelv – a latin eleve – ismerete. Szinte mindegyik klerikus folytatott valamilyen irodalmi működést is.

Összefoglalva tehát megállapítható, hogy az egyházi elit szinte valamennyi tagja, valamilyen más kritérium alapján tagja lehet a politikai, gazdasági, katonai vagy kulturális-tudományos elitnek is.

Vizsgálati minta 29 főpap, 7 fő az aulikus karriertípusból, 15 fő a lelkipásztori karrierformából és 7 fő a tudományos-közéleti karriert befutottak közül.

Vizsgálati módszerek: levéltári kutatások

Városi képviselőtestületi jegyzőkönyvek 1919–45-ig. Egri Levéltár

Egri Főegyházmegyei Levéltár személyi adattára, anyakönyvi adatok

Egri Papnevelde Levéltára

Egyházmegyei szematizmusok

Egyéb szakirodalom

Elemzési szempontok

A kutatási adatok statisztikai-szociológiai feldolgozása az országos elit-kutatás kategóriái alapján, amelyek lehetővé tették a megyei elitnek az országos elithez való hasonlítását.

- karriertípusok
- születési hely
- születési idő
- nemzetiségek
- iskolai végzettség, doktorátus
- közhivatali tisztség
- katonai szolgálat stb. szerint.

Tudományos eredmények

Funkcionális alrendszerek működésén keresztül mutatható be a kölcsönhatás a város és az érsekség, székesfőkáptalan között.

A hatalom működése négytípusú intervención keresztül valósul meg:

1. Burokratikus intervenciók: az egyén és a szervezet között létező alá- és fölérendeltségi viszonyok, a kapcsolat „lent” és „fent” kölcsönösen elismert.
2. Piaci intervenciók: egyedüli motiváció a kapcsolatokban a nyereségszerzés
3. Morális intervenciók: mellérendeltségi viszonyok az egyén és a szervezetek között
4. Vezetési intervenciók: a szervezeti struktúra működtetésére, kiterjesztésére, átalakítására

Az egyházi szervezetek viszonzyszerkezetének jellemző vonása, hogy követőik mindig az egyes emberig érő kapcsolatot hoznak létre. Magas fokon művelik emellett a közösségekre gyakorolt hatás módszereit is.

Vallási kultusz legitimációs lehetőségei

Eger város lakosságának szegregálódása az egyházi elit számára az egyes templomokhoz való tartozás formájában jelentkezett. Ez a hívők minőségéhez való alkalmazkodást generált.

A város jelentős számú – kevésbé művelt – csoportjai számára a szertartás marad a legfőbb szabályozó. A vallási és egyúttal közösségi identitást az áldozásokon, körmeneteken és búcsúkon való részvétel tanúsítja. A dogmatika, a teológia alárendelt szerepet játszik az emberekben a rítussal szemben.

Önmagát generáló legitimáció

Egyre tömegesebbé vált, különösen az alsóbb társadalmi csoportokban az elképzelt hatalomtól való függés tétele. Valóságos képzetek hiányában az „elképzelt hatalom” tudata rögzül az emberekben. Az így elképzelt hatalmat a létezőnél tökéletesebbnek, magasabb rendűnek is tekintik.

Ezzel együtt látni kell azt is, hogy az emberek a közvetlenség csak egy síkján teszik magukat függővé a hatalomtól. Ezen a síkon értelmezik az „uralom konkrét formáit”, majd újraképezve önmaguk számára igyekeznek ezt megfelelően befolyásolni, pl. az imában, az áldozatokban. Önmagát generálja az új legitimációs forma.

3.2. Az egyház és a város

A város lokális társadalmi integrációs igénye az adott időszak termelési, társadalmi, gazdasági keretében összekapcsolódott a vallási szabályzók, vallási színezetű tradíciók, szokások, rítusok és az ezeket hordozó intézményekkel.

A város gazdasági-társadalmi léte elképzelhetetlen az érsekség, a székesfőkáptalan nélkül. A hosszú történelmi együttlét, ez a kontinuitás, bizonyos fokig természet adta közvetlenségben jelenik meg, mert a vallási intézmények csírái azonosak a város gazdasági, társadalmi intézményeivel.

Szorosabbá teszi ezt a kapcsolatot a vallási eszme, mint egy grandiózus közvetítőrendszer. A hit ebben az időszakban nem fokozza le másodlagos tevékenységgé a lakosság világi tevékenységét, sőt a gazdasági tevékenységek becsületét emelte.

Az egyház támogatta Eger város polgárainak alapvető érdekeit olyan eszközökkel is, amelyek a már kialakult társadalmi egyenlőtlenségeket kezelték, enyhítették, illetve az önálló számára a fejlődés további feltételeit biztosították.

A város és az érsekség erőviszonyai, az érseki és főkáptalani birtokok túlsúlya miatt, sem nyílt, sem látens konfliktusok forrásává nem válhattak. A város hatalma nem vette rossz néven, ha az egyház aktívabbá vált, bár ez a vizsgált időszakra nem volt jellemző.

Az egyének gazdasági szempontból releváns magatartása Egerben elsősorban a munkára, a gyarapodásra, termelésre koncentrált, és nem a fogyasztásra.

Egert is érzékenyen érintik az időszakos válságok. Ennek nyomán a város bizonyos rétegeinek létbizonytalansága olyan helyzetet teremtett, amelyet a város világi hatalma nem is volt képes legitimálni.

A polgárok világlátása egyszerre volt racionális – áttekinthetetlen és nyomasztó a valóság – és olyan, amely a valóságot kiegészítő transzcendens hatalom szabályozó aktusa iránt áhítozik.

Ez újra meg újra lehetővé tette a vallási megoldásokat, mintegy magába foglalva az egyént a vallási közösségekbe, és számára egyre jobban megfelelő specifikusabb vallásosság irányába továbbfejlesztve.

4. A multimédiás oktatóprogram értékelése

A multimédiás oktatóprogram A magyar társadalom szerkezete c. stúdium oktatási programjához kapcsoltn kerül kipróbálásra az Eszterházy Károly Főiskola I. évfolyamos levelező tagozatos hallgatók körében. A programban az évfolyam teljes létszámával vett részt.

Az attitűdskála állításainak értékelése

A téma multimédiában való feldolgozását a hallgatók pozitívan értékelték. A millenniumi ünnepek miatt az anyag aktualitását most fokozottan értékelték. A hallgatók 48%-ának tetszett, 58%-ának pedig nagyon tetszett a tananyag-feldolgozás ilyen formája.

Kiemelkedően jónak tartották az ily módon feldolgozott tananyagot az önálló tanulásra. Hallgatóink 13%-a volt bizonytalan a döntésében. Nem tudtak egyértelműen állást foglalni, hogy a hagyományos feldolgozás vagy az új, CD-ROM segítségével történő megjelenítés-e számukra a kedvezőbb.

A figyelem fenntartásában is jobbnak tartották a multimédiás megközelítést 54%-ban.

Ergonómiai szempontok

Hallgatóink szerint a program humanisztikus, 60%-ban jelezték tetszésüket. A tananyag szerkezetéről is helyes kép alakult ki hallgatóinkban. A szöveg struktúráját jól kiegészítik a multimédiás elemek. Az egyébként nehezen tanítható elméleti fogalmakat hallgatóink 52%-a biztosan értékelhetően kezeli.

Vizuális elemek

A képek, fotók, filmek eleve komponáltak. Ezek szerkesztése tetszett, illetve nagyon tetszett 40%, ill. 54%-ban hallgatóinknak.

Szöveges részek

Jól olvashatónak, kellően tagoltnak és nem túl bonyolultnak tartották. 46% megfelelőnek 55% jónak tartotta a lineáris szöveg ilyen formában történő megjelenítését.

Mozgóképek

A felvételek ritkasága, hozzáférhetetlenségük, eddigi „láthatatlanságuk” fokozta fel értéküket. Hallgatóink 65%-a rendkívül jónak tartja, a minőségileg sokszor kifogásolható filmeket, bejátszásokat. Élményt jelentett számukra az eddig csak fotókon látható személyek „megelevenedése”.

Összegezve

A hallgatói visszajelzések alapján az oktatóprogram alkalmazása elérte célját. A közvetített tananyag elsajátítása a hagyományos módszerrel oktatott hallgatói csoportokénál lényegesen jobb. A motiváltság szintje is emelkedett hallgatóinknak az adott témával kapcsolatban.

Összességében az oktatóprogram hozzájárult ahhoz, hogy hallgatóink alaposabb szociológiai ismeretekhez jutottak, ezzel jövőbeli foglalkozásuk magas fokon történő műveléséhez elsajátították a szükséges társadalmi ismereteket.

A kutatási eredmények összefoglalása

Dolgozatomban, kutatómunkámban arra vállalkoztam, hogy az elitkutatás eredményeiről, ennek részeként az egyházi elit szerepéről multimédiás eszközök felhasználásával oktatóprogramot készítek az EKF szociálpedagógia szakos hallgatói számára. A programcsomag szociológiai és multimédiás újdonságai sikeres és az egyéni adottságokhoz jobban alkalmazkodó tananyag-elsajátítást tettek lehetővé a kísérletben részt vevő hallgatóink túlnyomó többségénél. Ez alapot biztosít további programok kidolgozásához, tananyag-korszerűsítéshez.

Az értekezés témakörével kapcsolatos publikációk

Adalékok a közérzet szociológiájához. EKTf Tudományos Közleményei. Eger. 1993.

Társadalmi elégedettség előrejelzése. EKTf Tudományos Közleményei. Eger. 1994.

Hivatkozások

- Atkinson–Atkinson–Smith–Bem 1994. *Pszichológia*. Osiris–Századvég. Bp.
- Elekné–Tóthné–Kis–Tóth–Forgó–Hauser 1998. *Oktatástechnológia*. EKTf. Eger.
- Csoma Gy. 1985. *A közoktatás világproblémái*. Gondolat, Bp. 7–17.
- Főegyházmegyei Levéltár. Személyi anyagok, anyakönyvi adatok.
- Lenski, G. 1966. Status Crystallization: A non vertical Dimension of Social Status. *American Sociological Review* XXXV. 19.
- Weber, M. 1926. *Gazdaság és társadalom. A megértő szociológia alapjai*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 1987.